

Miniature Petra Ivana Mlečanina u knjizi negdašnjeg Bratstva trgovaca sv. Lazara u Dubrovniku. (U Dubrovačkom arhivu.)

oči na jednom pismu pjesnika Gundulića, što ga je pisao knezu i malom vijeću g. 1619. kad je bio knezom u Konavlima. Studentima je pak najdraže vidjeti na statutu carinarnice od g. 1277. prve »slovinske« stihove, pisane oko polovine XV. stoljeća tako zvanom bosanskom ćirilicom. S nave-

denih razloga pored naučnjaka zalaze i laici u dubrovački arhiv, najbogatiji i najdragocjeniji arhiv u Jugoslaviji, kojemu bi trebalo poklanjati ubuduće još više pažnje negoli se je dosele poklanjalo.

Šime Urlić.

PRVI MEĐUNARODNI KONGRES PREDSTAVNIKA VIZANTISKIH STUDIJA U BUKUREŠTU.

Koncem XIX. stoljeća odvojila se srednje-grčka (vizantiska) i novogrčka filologija od klasične filologije i formirala se kao posebna, samostalna i ravnopravna disciplina uz klasičnu, romansku, germansku i slovensku filologiju. Glavna zasluga za konačni uspeh ove discipline u njenoj borbi za neodvisnu egzistenciju pripada nesumnjivo pok. Karlu Krumbacheru, negda profesoru univerziteta u Münchenu, naučenjaku veoma velikih sposobnosti, neobično široka vidokrug i eminentne organizatorske umešnosti, koji je umeo da okupi najistaknutije međunarodne predstavnike vizantiskih studija okt svog 1892. godine osnovanog časopisa »Byzantinische Zeitschrift«, najstarijeg stručnog organa za vizantiske studije. Paralelno u isto doba javlja se intenzivan interes za vizantiske studije u slovenskoj Rusiji. Već dve godine nakon pu-

blikacije prvog broja nemačkog stručnog časopisa počeo je izlatiti »Византийский Временик«, ruski stručni organ za vizantiske studije koji je veoma zgodno dopunjavao nemački časopis obraćanjem veće pažnje vizantiskim i slovenskim međusobnim odnosima te specijalno uticaju vizantiske kulture na postanak i razvitak kulture istočnih pravoslavnih Slovena. Rusija je pošla još jedan korak napred, kada je osnivanjem Ruskog Arheološkog Instituta u Carigradu stvorila najvažniji preduvet za razvitak vizantiskih studija. Pored spomenutih zemalja mnogo se negovalo vizantiske studije u državama zapadne Evrope Francuskoj, Vel. Britaniji, Italiji i Belgiji.

Na međunarodnim kongresima naučnjaka, koji su najvidniji izraz zajednice i univerzalnosti naučnog rada, vizantiske studije nisu bile zastupljene sve do posled-

njih godina XIX. stoleća. Istom na prvom međunarodnom kongresu orijentalista, održanom 1894. godine u Ženevi, bila je stvorena naročita grčko-vizantiska sekcija, i od ovog vremena vizantiske studije imale su odgovarajuće mesto u okviru kongresa orijentalista koji su sve do početka velikog svetskog rata održavani u onim mestima i zemljama, u kojima se negovanju orijentalnih studija naročita pažnja obraća. Časopis »Byzantinische Zeitschrift« redovno je donosio iscrpljive izveštaje o radu vizantiske sekcije.

Na temelju prethodno postignutog sporazuma između francuskih, engleskih, talijanskih, ruskih, belgijskih, čeških, rumunjskih i jugoslovenskih naučenjaka održan je 14. do 19. aprila 1924. u Bukureštu prvi međunarodni kongres za vizantiske studije. Pristup na kongres imali su samo naučenjaci iz onih država, koje se nalaze u Društvu Naroda, tako da poradi ovog ograničenja Nemačka, koja ima velik broj radnika na polju vizantiologije, nije bila zastupljena na ovom kongresu. U kongresu nisu uzeli učešća ni austrijski ni magjarski naučenjaci s razloga što Nemačka nije bila pozvana na kongres. Od znamenitijih predstavnika vizantiskih studija bili su na ovom kongresu: Rus Kondakov (istorija umetnosti); Francuzi Diehl (istorija i istorija umetnosti), Millet (istorija umetnosti), Bréhier (crkvena istorija i istorija umetnosti), Collinet (istorija i sistem prava), Zeiller (crkvena istorija); Talijan Citati (istorija i sistem prava); Belgijac Grégoire (hagiografija i grčka hrišćanska epigrafika); Rumun Iorga (istorija) i Grk Kongeas. Od naučenjaka iz Čehoslovačke valja spomenuti našeg zemljaka Slovenca Dr. Matiju Murka, profesora češkog univerziteta u Pragu. Naše naučne ustanove predstavljali su: profesori univerziteta u Beogradu g. Vulić (antička istorija), g. Vladimír R. Petković (istorija umetnosti), g. Čorović (istorija Srba, Hrvata i Slovenaca), profesor univerziteta u Ljubljani, g. Radojčić (istorija Srba i Hrvata), direktor Zemaljskog Muzeja u Ljubljani, g. Mantuani, g. Stelè konzervator u odseku za umetnost pri nekadašnjoj pokrajinskoj upravi u Ljubljani, g. Karaman, konzervator Arheološkog Muzeja u Splitu i docent univerziteta u Skoplju Granić (vizantiologija). Bugarsku je zastupao g. Filov, profesor arheologije na univerzitetu u Sofiji.

Kongres je otvorio 14. aprila 1924. u 10 časova naslednik rumunskog prestola Karol u prisutnosti rumunskog ministra predsednika, rumunskog ministra prosvete, članova kongresa te predstavnika rumunjskih vojnih i civilnih vlasti i prosvetnih ustanova.

Kako u prigodnoj besedi rumunskog naslednika prestola, tako i u pozdravnim govorima rumunskog ministra prosvete Angelescu i profesora univerziteta u Bukureštu Iorge, predsednika organizatorskog komiteta za ovaj kongres, prikazan je, naglašen i karakterisan veliki značaj vizantiske kulture i njen uticaj na razvitak evropske kulture uopće specijalno pak na razvitak kulture istočnih pravoslavnih naroda, koji su spadali u sferu vizantinske kulture. Posle ovih beseda i otpozdrava od strane predstavnika stranih delegacija kongres se podelio u dve sekcije: u istorisko-pravnu i filološko-arheološku, a u isto vreme se i konstituisao izabravši iz sredine stranih delegacija predsednike koji su predsedavali sednicama pojedinih sekcija. Sekcije su svoje sednice držale obično zasebno, no održano je i nekoliko zajedničkih sednica objiju sekcija.

Sednice sekcija bile su ispunjene isključivo predavanjima iz oblasti vizantinske istorije, prava, filologije, istorije umetnosti i epigrafike. Pitanja pak općeg, načelnog značaja, koja se odnose na opće interese vizantinskih studija, naročito na međunarodnu organizaciju naučnog rada na ovom širokom i u mnogom pogledu još neobrađenom polju, nisu uopće na sednicama bila raspravljana izuzevši poslednju sednicu ujedinenih sekcija održane 19. aprila 1924. po podne. U poslednjoj sednici naime zaključeno je na predlog belgijskog delegata Grégoire, da se osnuje međunarodni odbor za vizantiske studije »Byzantion« sa sedištem redakcije u Bruxelles-u u kome će izlaziti naučne rasprave, ocene, prikazi i sumarni kritički pregled najnovijih publikacija iz oblasti vizantiskih studija. Za redaktora časopisa određen je Henri Grégoire, profesor univerziteta u Bruxelles-u.

Od održanih predavanja zaslužuju sa svojom važnosti da budu spomenuta ova: Ramsay, O prodiranju Arapa u Malu Aziju od 641. god. do njihova konačna progonstva iz ove oblasti u 965. god. po Hr., u kome je vrlo oštroumno ovaj spoljašnji događaj doveden u vezu i razjašnjen tadašnjim društvenim, ekonomskim i finansiskim prilikama u vizantiskoj imperiji; Diehl, O senatu i narodu u vizantiskoj imperiji u VII. i VIII. stoleću s osobitim obzirom na njihov krug prava, politički uticaj te njihovu društvenu ulogu i značaj; Zeiller, O datumu prvog naseljenja Gota na teritoriji rimske imperije, koje je Ulfila preveo na hrišćanstvo; Gay, O jelinizmu na Siciliji u periodu od IX. do XII. stoleća, ističući kulturni značaj i važnost kulturne i socijalne uloge tamošnje grčke crkve i grčkih manastira, koji su i posle pada vizantiske vladavine na Si-

ciliji vršili opsežan i jak uticaj na tamošnju kulturu i društvo; Bréhier, O ikonografskoj skulpturi u vizantiskim hramovima skrećući pri tom pažnju na ikonografsku skulpturu u ostalim zemljama Istoka (u Jermenskoj Rusiji, Srbiji i Rumuniji) i na Zapadu; Kondakov, O odelu varvara u Vizantiji; Millet, O pečatima (sigilima) vizantiskih carinika s osobitim obzirom na organizaciju carinske administracije i njen administrativnopravni položaj u okviru generalne državne administracije te na uređenje carinarnica; Pernot, O potrebi da se Ducange-ov Glossarium mediae et infimae Graecitatis zameni novim stručno izrađenim rečnikom koji će moći udovoljiti potrebama naučnog rada; Kongéas, Pregled rada u oblasti vizantiskih studija u Grčkoj uz prikaz odnosnih važnijih publikacija od 1910. god. na dalje; Citati, O uticaju istočnih pravnih škola i istočnih lokalnih prava na formiranje rimskog prava; Constatinescu, O ukidanju kmetskih odnosa u vizantiskoj imperiji u VII. stol. i formiranju novog pravnog poretka dovodeći sve transformacije u vezu sa fiskalnom reformom vizantiskih imperatora iz t. zv. isavriske dinastije; Bratianu, O trgovačkoj koloniji Gjenovežana u Perii koncem XIII. stol., o stanovništvu iste kolonije, njenoj organizaciji, upravnom sistemu te privrednom i društvenom životu; Dragomir, O poreklu Mavrovlaha. Od naših delegata držali su predavanja: Vulić, O imenima nekih mesta u delu vizantiskog istorika Prokopija De aedificiis; Radojčić, O uticaju vizantiskog državnog prava na postanak odredbe u Zakoniku srpskog cara Stefana Dušana, kojom se ograničava moć vladaoaca tumačeći ovu pravnu pozajmicu naročitim razlozima javno političke

prirode; Karaman, O dalmatinskoj arhitekturi ranog Srednjeg Veka s osobitim obzirom na njen odnos prema vizantiskoj arhitekturi; Granić, O sadržini zapisa u datiranim grčkim rukopisima 11., 12. i 13. stoleća.

Prema zaključku stvorenom u poslednjoj sednici kongresa drugi međunarodni kongres za vizantiske studije održaće se u Beogradu 1926. a treći u Atini 1928. godine.

Posle završetka kongresa priredene su od 20.—26. aprila ekskurzije u mesta, u kojima ima spomenika umetnosti karakterističnih sa vizantiskog uticaja, a poimence u bukovinske manastire Voronec, Vatru-Moldovicu, Putnu i Sučavicu, zatim u glavni grad Moldavije Iaš znamenit sa svojih interesantnih hramova, zatim od kneževa iz dinastije Basaraba koncem XIV. stol. sagrađenu dvorsku kapelu i manastir u varoši Curtea Arges, na podnožju Karpata, nekadašnjoj rezidenciji istih kneževa, te naposljetku ženski manastir Hurez i manastir Cozia, jedan od najstarijih rumunskih manastira (osnovan 1362.). U manastiru Putni nalazi se jedan znamenit produkt srpske srednjevekovne crkvene umetnosti XIV. st. sa grčkim natpisom, naime pleštanica srpske cesarice Eufimije, žene despota Uglješe, i njene kćeri monahinje Eupraksije, carice Srbije.

Organizatorni komitet na čelu se svojim predsednikom, neumornim, umešnim i vanredno predusretljivim profesorom univerziteta u Bukureštu Iorgom i rumunska vlada pokazali su prema članovima kongresa najveću pažnju i ljubaznost u preduzetim merama. Učinili su sve, da stranim delegatima učine što prijatnijim njihov boravak u Rumuniji.

Dr. Branko Granić.

RODNA KUĆA POVJESNIČARA IVANA LUCIJA U TROGIRU.

Jedan od najopširnijih životopisa, što su u ovo zadnje vrijeme izašli o našem Luciju bio je onaj napisan u talijanskom jeziku od blagopokojnog profesora i bibliotekara Vitalijana Brunellija, štampan u 6 svezaka časopisa »Rivista Dalmatica« u Zadru godine 1899.—1900. Da se taj životopis može u cjelini pregledati, treba imati dva puna godišnjaka one prilično debele »Riviste«, jer je Brunellijeva radnja izlazila prekinuta, pa se tako protegla kroz dvije godine. Po izjavi istog Brunellija auktoru ovih redaka, on je namjeravao svoju radnju o Luciju izdati u posebnom otisku, ali zaposlen kako je bio oko uređivanja one lijepe smotre i tolikih drugih

povjesnih radnja, zaboravio je na to upozoriti tiskaru. Knjiga bi u tom slučaju kao posebno izdanje bila praktičnija, a zapremala bi preko 100 stranica velike osmine kao i »Rivista«.

Na prvim stranicama Brunelli spominje sa malo riječi rodnu Lucijevu kuću u Trogiru, koja da je prislonjena uz gradske zidine, pošto ju isti Lucije spominje više puta u svojim »Memorie di Tragurio« na strani 463. i slijedećim, te kaže o njoj, da se nalazi na gradskoj obali. Zaista, ova rijetka naša starina, unatoč tolikim preinakama i dodacima, ostala je u glavnom onakova kako ju je Lucije ostavio u času svog odlaska u Rim, te je privlačila vazda znati-